یادداشت مدیرمسئول

چرایی یک دگرگونی؛ از «بررسی‌های بازرگانی» تا «پژوهشنامه صنعت و معدن»

آنچه امروز در دست خواننده گرامی است، نخستین شماره از نشریه‌ای با عنوانی نو است. نشریه‌ای که سه دهه با نام «بررسی‌های بازرگانی» در خانواده نشریات مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی می‌زیست و از شماره ۱۳۶، حسب مجوز وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، با عنوان «پژوهشنامه صنعت و معدن» ادامه راه می‌دهد. شایسته است پیش از هر چیز، به پرسش به جا و طبیعی خواننده پاسخ گوییم: چرا این تغییر نام؟

پاسخ کوتاه این است که این دگرگونی، نه یک جابه‌جایی صوری در عنوان، بلکه بازتنظیمی معرفتی در هویت، قلمرو تخصصی و کارویژه علمی نشریه است؛ اقدامی که از تحولات نهادی و کارکردی بخش عمومی کشور سرچشمه گرفته است. پس از ادغام وزارت بازرگانی با وزارت صنایع و معادن و تشکیل وزارت صنعت، معدن و تجارت، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی نیز ماموریت‌های خود را در پاسخ به اقتضائات جدید سیاست‌گذاری بازتعریف کرده است و این نشریه، در مقام رسانه علمی مؤسسه، ناگزیر و بلکه مکلف بود تا هم‌گام با متولی نهادی خویش، هویت خود را روزآمد کند. در یادداشت پیش رو، توجیهات علمی، موضوعی، نهادی و حرفه‌ای این تصمیم را در قالب اهداف به هم پیوسته برای خوانندگان فرهیخته تشریح می‌کنم.

انطباق نهادی و بازتعریف قلمرو موضوعی نشریه

نخستین و بنیادی‌ترین انگیزه این تغییر، برقراری تناسب نهادی و کارکردی میان عنوان نشریه و ماموریت‌های جاری مؤسسه است. مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، همچنان که از بدو تأسیس مطابق مصوبه شورای انقلاب در سال ۱۳۵۹ بر انجام مطالعه، پژوهش و ارائه خدمات علمی و مشاورهای به حوزه‌های سیاست‌گذار و تصمیم‌گیر و به‌طور خاص وزارت صنعت، معدن و تجارت اشتغال دارد، امروز دیگر صرفاً در حوزه بازرگانی به معنای مضیق آن فعالیت نمی‌کند؛ بلکه به‌عنوان بازوی فکری و پژوهشی وزارتخانه، مسئولیت انجام مطالعات سیاستی، کاربردی و پشتیبان تصمیم‌سازی را در سه قلمرو صنعت، معدن و تجارت بر عهده دارد. استمرار عنوان پیشین، بازنمایی دقیقی از دامنه واقعی ماموریت‌های مؤسسه و حوزه‌های مداخله علمی آن به دست نمی‌داد؛ عنوان جدید این ناهماهنگی را مرتفع ساخته و نشریه را در نسبت صحیح با ماموریت نهادی متولی آن قرار می‌دهد.

انگیزه دوم، تفکیک کارکردی و محتوایی حوزه بازرگانی از حوزه‌های صنعت و معدن در نظام نشریات مؤسسه است. مؤسسه امروز فصلنامه تخصصی «پژوهشنامه بازرگانی» را در حوزه تجارت منتشر می‌کند و این نشریه ظرفیت مناسبی برای پوشش سیاست‌ها، مسائل و تحولات بازرگانی دارد. استمرار انتشار مقالات بازرگانی در نشریه‌ای دیگر با عنوانی مشابه یا نزدیک، به هم‌پوشانی موضوعی، تداخل کارکردی و کاهش تمرکز تخصصی هر دو نشریه می‌انجامید. از این منظر، تغییر نام حاضر، اقدامی ضروری در جهت تفکیک روشن حوزه‌های دانشی و ماموریتی نشریات وابسته به مؤسسه است؛ به‌نحوی‌که مباحث تخصصی تجارت در «پژوهشنامه بازرگانی» متمرکز شود و این نشریه، به‌طور مشخص بر مسائل صنعت و معدن تمرکز یابد.

تخصصی‌سازی هویت علمی و بهبود کیفیت ورودی‌ها

هدف محوری دیگر این تغییر، ارتقای جایگاه نشریه به‌عنوان بستری معتبر برای انتشار پژوهش‌های مسئله‌محور، تحلیلی و سیاستی در قلمرو صنعت و معدن است. عنوان جدید به نشریه امکان می‌دهد با هویتی تخصصی‌تر و متمایزتر، به محل رجوع پژوهشگران، صاحب‌نظران، سیاست‌گذاران و مدیران اجرایی این دو بخش تبدیل شود؛ تمرکزی که نه‌تنها به انسجام بیشتر خط‌مشی علمی نشریه می‌انجامد، بلکه مرجعیت آن را در زیست‌بوم دانشی مرتبط با توسعه صنعتی، سیاست‌های معدنی، حکمرانی تولید و تنظیم‌گری بخشی تقویت خواهد کرد.

پیامد مستقیم این بازتعریف، بهبود کیفیت و تناسب مقالات دریافتی است. تجربه حرفه‌ای انتشار نشان می‌دهد که هرگاه عنوان یک نشریه حوزه تمرکز آن را به‌روشنی بازنمایی کند، احتمال دریافت مقالات غیرمرتبط یا کم‌ارتباط کاهش می‌یابد و در مقابل، جذب آثار اصیل، تخصصی و مبتنی بر مسائل واقعی بخش افزایش می‌یابد. عنوان «پژوهشنامه صنعت و معدن» این ظرفیت را دارد که جریان دریافت مقاله را به سمت موضوعات اولویت‌دار، کاربردی و سیاست‌محور هدایت کند و فرایند داوری و انتخاب مقاله را از حیث انسجام موضوعی و معیارهای تخصصی، کارآمدتر سازد.

از منظر توسعه شبکه مشارکت علمی نیز، این تغییر بستر مناسبی برای گسترش همکاری با دانشگاهیان، پژوهشگران، مدیران اجرایی، کارشناسان بخش عمومی و فعالان بخش خصوصی در حوزه‌های صنعت و معدن فراهم می‌آورد. عنوان جدید، مخاطب تخصصی خود را دقیق‌تر فرامی‌خواند و جامعه علمی مرتبط، نشریه را به‌عنوان رسانه‌ای همسو با مسائل و اولویت‌های خویش بازمی‌شناسد؛ در نتیجه، امکان بهره‌گیری از ظرفیت‌های علمی گسترده‌تر در تولید، داوری و نقد دانش تخصصی مرتبط با توسعه صنعتی و معدنی کشور افزایش خواهد یافت.

هیأت تحریریه نو، اعتبارسنجی علمی و تمرکز راهبردی

نشریه‌ای با هویت روشن در حوزه صنعت و معدن، کارکردی فراتر از یک رسانه صرفاً دانشگاهی دارد و می‌تواند به ابزاری برای پشتیبانی علمی از سیاست‌گذاری عمومی، تنظیم‌گری بخشی، ارزیابی سیاست‌ها و طراحی مداخلات توسعه‌ای تبدیل شود. آرمان ما آن است که این نشریه با تمرکز بر مسائل واقعی و اولویت‌های راهبردی کشور،از تولید صنعتی، زنجیره‌های ارزش، بهره‌وری و فناوری تا تأمین مواد اولیه، اکتشاف، استخراج، فرآوری و حکمرانی معدنی، پیوند میان دانش تخصصی و نیازهای عملی نظام تصمیم‌گیری را تحکیم بخشد. این ادعا فقط بر کاغذ نمانده است و در راستای بازآرایی علمی نشریه، ترکیب هیأت تحریریه طی ماه‌های اخیر با هدف تقویت پوشش تخصصی حوزه‌های صنعت و معدن بازبینی و تکمیل شده است. این تحول، مؤید آن است که تغییر نام بر پایه تصمیمی صوری یا اداری اتخاذ نشده، بلکه در امتداد بازآرایی واقعی در جهت‌گیری علمی نشریه قرار دارد.

از حیث حرفه‌ای نیز تناسب دقیق‌تر میان عنوان، حوزه موضوعی، ترکیب هیأت تحریریه و محتوای مقالات، از مؤلفه‌های مهم اعتبارسنجی نشریات علمی است و این تغییر، انسجام پرونده علمی نشریه را در نظام ارزیابی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ارتقا خواهد داد. در مجموع، این دگرگونی اقدامی ضروری، موجه و آینده‌نگر در جهت انطباق نشریه با ماموریت‌های نهادی مؤسسه، نیازهای سیاستی وزارت صنعت، معدن و تجارت و الزامات تخصص‌گرایی در نظام نشریات علمی است؛ اقدامی که به تفکیک شفاف قلمروهای موضوعی و ارتقای کارآمدی مجموعه نشریات مؤسسه می‌انجامد. از خوانندگان فرهیخته و نویسندگان گرانقدر که در این مسیر همراهی می‌کنند، صمیمانه قدردانی می‌کنم و امیدوارم «پژوهشنامه صنعت و معدن» در هویت نوین خود، مرجعی معتبر برای دانش و سیاست در خدمت توسعه صنعتی و معدنی ایران باشد.

دکتر حسین مدرس خیابانی

بهار ۱۴۰۵